

O DESCOPERIRE MEDIEVAL-TIMPURIE DIN PEȘTERA UNGURU MARE - COM. ȘUNCUIUȘ, JUD. BIHOR

Călin GHEMIȘ*

EARLY MEDIEVAL DISCOVERY AT UNGURU MARE CAVE IN ȘUNCUIUȘ, BIHOR COUNTY

Abstract

On the occasion of a field trip in Unguru Mare Cave (com. Șuncuiuș Bihor county), on the left side of the impressive entrance 32x22 meters, in the cave, was discovered an early mediaeval arrow head.

Based on the discoveries from Șimleu Silvaniei and Cuceu both in Silvanian Basin, the cronological position of this discovery can be placed arond the first half of Xth century, in these sense being one of the earliest medieval deiscovey from this area.

Keywords: early medieval, arrow head, weaponry, cave archaeology.

Cunoscută în literatura arheologică de mai bine de o jumătate de secol, peștera Unguru Mare de la Șuncuiuș a furnizat în timp o serie de descoperiri arheologice de o importanță aparte¹ în primul rând pentru cunoașterea preistoriei acestei importante artere de comunicație care făcea legătura între Câmpia de Vest și Transilvania.

Situată în „Marele meandru al Crișului Repede” această cavitate impresionează prin portalul sub forma unei imense arcade cu dimensiunile de:32x22 metri, și care putea adăposti cu ușurință una dintre comunitățile preistorice care s - au perindat prin această zonă în epoca neolitică sau în epoca bronzului.

Obiectul rândurilor de față îl constituie însă o piesă medieval timpurie descoperită aici întâmplător, cu ocazia verificării stării de conservare a sitului în primavara anului 2006, în zona peretelui stâng al portalului (*Pl.I. 2*), în fapt singura zonă care păstrează stratigrafia inițială a sitului din portalul peșterii.

* Muzeul Țării Crișurilor, ereshu@yahoo.com.

¹ Din literatura referitoare la această peșteră amintesc: Chidioșan, N., – Emodi, J.,- *Grupul cultural Igrîța de la sfârșitul epocii Bronzului*, în, *Crisia*, XII, 1982, p. 61 – 86., Dumitrașcu, S., Crișan, I.,- *Depozitul de bronzuri de la Șuncuiuș*, Oradea, 1989., Dumitrașcu, S.,- *Depozitul de bronzuri nr. 2, de la Șuncuiuș, jud. Bihor*, în, *Analele Univ. Oradea*, seria Istorie – Arheologie – Filosofie, t. III, 1992, p. 3 – 12., Emodi, J., - *Descoperiri de la sfârșitul epocii bronzului în peștera Ungurului*, în, *Acta, M. N.* 34, 1, 1997, p. 485 sqq., Kacso, K., - *Der Hortfund von Arpășel, kr. Bihor*, în *P. A. S.* 10, p.81-130., Ghemiș, C.,- *Cercetări arheologice în endocarstul Munților Pădurea Craiului*, în, *Racoviță, G., Moldovan, O., Onac, B. P., - Monografia carstului din Munții Pădurea Craiului*, Cluj-Napoca, 2002, p. 214 – 227., Ghemiș, C.,- *Piese inedite din primul depozit de la Șuncuiuș. Peștera Unguru Mare. Unpublished pieces from the first bronze Age deposit from Șuncuiuș – Unguru mare cave*, în, *In memoriam Nicolae Chidioșan* (ed. L. Cornea, A.Chiriac, C.Ghemiș, G. Moisa), Oradea, 2003,101 – 113., Ghemiș, C., - *Amber discoveries from Transylvania*, în, *Amber in Archaeology. Proceedings of the fifth international conference on Amber in Archaeology*, Belgrad, 2006, p.124 – 131.

Descrierea piesei.

Vârf de săgeată cu peduncul și tub de înmănușare din fier, piesa este îngrijit lucrată păstrând aripioarele laterale, care sunt dispuse oblic față de axul piesei (Pl. I.1)

Dimensiuni: Lungime: 10,1 cm., Diametru tub: 1,00 cm.

Din peștera Unguru Mare sunt amintite materiale medieval timpurii contemporane cu piesa descoperită în 2006², acestea provin conform autorilor cercetărilor din jurul unei vetre și au fost datate în intervalul cuprins între sec. IX- sec. X, p. Chr.

Descoperiri medievale în zona Șuncuiuș mai sunt cunoscute din peșterile: Moanei și Mișid³ acestea sunt încadrate însă în intervalul cuprins între secolele XI – XIII p. Chr., nefiind precizat caracterul complexelor arheologice din care provin.

Dintre descoperirile din peșteri o atenție deosebită o merită cele două piese descoperite cu ocazia cercetărilor din Peștera Mare, de la Cerișor, din munții Poiana Ruscă.

Autorii cercetărilor de aici deosebesc trei etape de frecventare a peșterii pe parcursul evului mediu: a) sec. VIII-IX p. Chr., b) XI-XIII p. Chr., c) XV-XVI p. Chr., încadrând piesele într-o perioadă „anterioară sec. XIV”⁴, datând cele două piese în al doilea orizont medieval timpuriu⁵.

I. Stanciu și A.V. Matei publicând cercetările din așezarea de la Popeni – „Cuceu” afirmă că tipul de piesă apare în Europa Centrală și Vestică datorită influențelor venite din mediul slav, cu analogii cunoscute din descoperirile de la Lechința de Mureș și Band⁶.

Aceeași încadrare cronologică este acceptată și de C. Cosma, cu mențiunea că acesta din urmă propune o datare pentru acest tip de piese până în prima jumătate a secolului X p. Chr.⁷

O ultimă trecere în revistă a acestui tip de materiale arheologice i se datorează lui D. Băcuet-Crișan care discută mai ales descoperirile circumscrise depresiunii Silvaniei⁸.

Potrivit propunerii tipologice a acestuia piesa descoperită la Șuncuiuș – *Peștera Unguru Mare*, se încadrează în tipul B.1.a, piese cu peduncul simplu, netorsadat, cunoscute în descoperirile de la, Șimleu Silvaniei – „Observator” și Cuceu⁹.

Tipul de săgeată cunoaște o evoluție cronologică ce acoperă, în accepțiunea autorului, amintit intervalul cuprins între a doua jumătate a sec. VIII p. Chr., prima jumătate a sec. IX p. Chr., limita superioară a cronologiei acestora nedepășind prima jumătate a sec. X p. Chr.¹⁰.

Cu toate că este prematur să avansez afirmații tranșante legate de materialele medievale timpurii descoperite în peșterile din Munții Pădurea Craiului, însă, luând în considerare cronologia propusă de D. Băcuet-Crișan, implicațiile istorice ale acestor materiale nu sunt de neglijat în arheologia endocarstului din această zonă.

Deși deocamdată lipsesc alte descoperiri mai noi atât din Peștera Unguru Mare cât și din arealul discutat, care să poată fi coroborate cronologic cu această piesă, plasarea ei într-o perioadă contemporană pieselor de la Șimleu Silvaniei sau în prima perioadă a descoperirilor medievale de la Cerișor, este, cred, cea mai plauzibilă.

Dealtfel folosirea peșterilor ca adăposturi temporare sau permanente nu este un fenomen singular iar existența unor instalații de foc în această peșteră sugerează frecventarea/folosirea zonei portalului pe o perioadă de timp mai îndelungată.

² Dumitrașcu, S., Crișan, I.,- *Depozitul de bronzuri de la Șuncuiuș*, Oradea, Biblioteca crisia, XIX, 1989, p. 50.

³ Crișan, I.,- *Așezări rurale medievale din Crișana. Secolele X-XIII*, Oradea 2006, p. 208.

⁴ Roman, C., Diaconescu, D., Luca, S.A.,- *Cercetări arheologice în peștera nr. 1 (Peștera Mare) de la Cerișor, (com. Lelese jud. Hunedoara)*, în, *Corviniana*, VI, 2000, p. 7-59.

⁵ *Ibidem*, p.18.

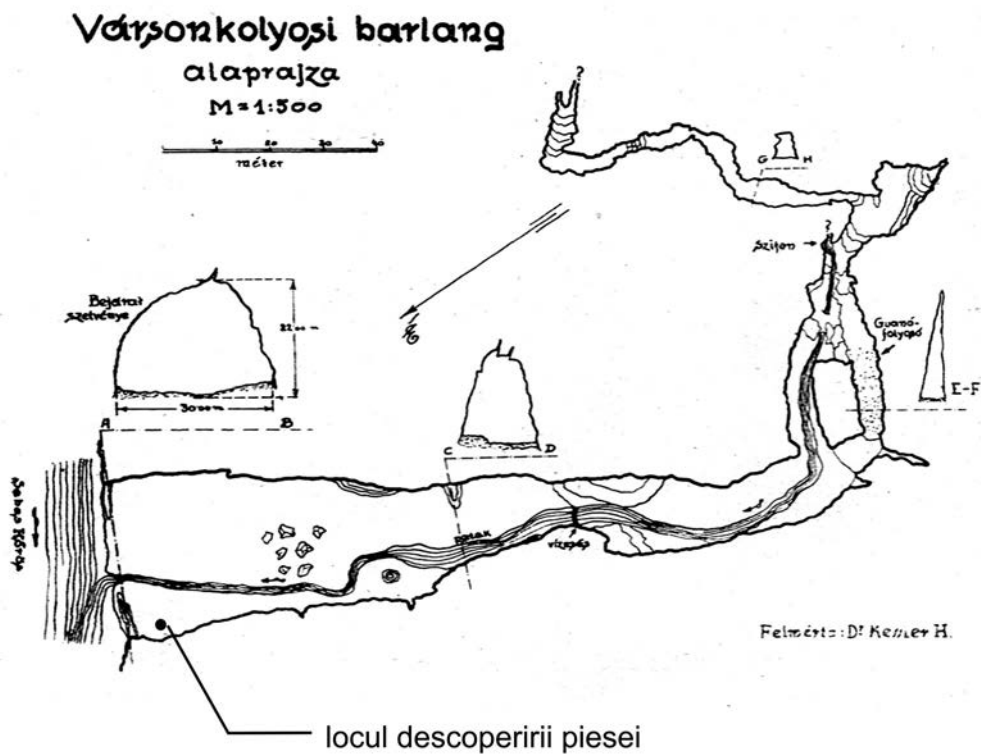
⁶ Stanciu, I., Matei, A.V.,- *Sondaje din așezarea medievală de la Popeni- Cuceu, jud. Sălaj. Câteva observații cu privire la ceramica prefeudală din Transilvania*, în, *Acta. M., P.*, XVIII, 1994, p. 135-162.

⁷ Cosma, C.,- *Vestul și Nord-Vestul României în secolele VIII – X D.H.*, Cluj – Napoca, 2002, p. 216.

⁸ Băcuet-Crișan, D.,- *Early mediaeval arrows discovered in Sylvanian Basin (Romania)*, în, C. Cosma (ed.) *Warriors, weapons and harness from the 5th-10th centuries in the Carpathian Basin*, Cluj-Napoca, 2015, p. 307-322.

⁹ *Ibidem*, Pl. IV, nr. 1-3.

¹⁰ *Ibidem*, p. 315.

Pl.I. 1- vârf de săgeată din fier., 2- planul peșterii Unguru Mare cu locul descoperirii piesei.

